

İSVİÇRE-UNDP (S-UN) FONU GENÇLİK PROJESİ GENÇLİK KATILIMI VE GENÇLİK POLİTİKALARI İÇİN ÖNERİLER

ARALIK 2010

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

İSVİÇRE-UNDP (S-UN) FONU GENÇLİK PROJESİ

İsviçre Kalkınma ve İşbirliği Ajansı tarafından UNDP'ye aktarılan fonla hayata geçen S-UN Fonu Gençlik Projesi'nin ulusal yürütücülüğünü Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'ne bağlı Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı üstlendi.

2008 yılında uygulamasına başlanan Proje kapsamında, pilot iller Adana, Balıkesir, Kocaeli, Konya ve Muğla'da genç kadın ve erkeklerin yerel kurum ortaklıklarıyla geliştirdiği projelere hibe ve danışmanlık desteği sağlandı.

İç göçten etkilenen ve dezavantajlı gruplarda yer alan gençlerin sosyal uyumu, kültür ve turizm sektörlerinde gençlik istihdamı ve bilgi iletişim teknolojilerinin etkin kullanılması temalarında geliştirilen 33 proje, S-UN Fonu kapsamında gençlerce uygulandı. Hibe projelerinin uygulanmasında 98 genç kadın ve 100 genç erkek görev aldı. Yaklaşık 2.000 genç kadın ve erkek ise proje aktivitelerinden katılımcı olarak faydalandı.

Sağlanan hibe desteklerinin yanı sıra, çeşitli kapasite geliştirme aktiviteleri, gençlik algı ve davranış araştırması, gençlik politikası odak grup çalışmaları da pilot illerdeki genç kadın ve erkeklerin katılımıyla sürdürüldü.

Süreç boyunca edinilen bilgi ve deneyimler ışığında, S-UN Fonu Gençlik Projesi, genç kadın ve erkeklerin katılımı ve sosyal uyumuyla ilgili olarak yürütülen çalışmalara destek sağlamayı amaçlamaktadır.

İSVİÇRE-UNDP (S-UN) FONU GENÇLİK PROJESİ

GENÇLİK KATILIMI VE GENÇLİK POLİTİKALARI İÇİN ÖNERİLER

Aralık 2010

2008 yılında yayınlanan 'Gençlik' temalı UNDP Ulusal İnsani Gelişme Raporu'nu takiben hazırlanan ve uygulanan S-UN Fonu Gençlik Projesi kapsamında gençlerle birebir görüşmeler, 183 genç kadın ve 192 genç erkeğin katılımcı olarak yer aldıkları saha anketleri ve odak grup çalışmaları, gözlemler ve kurum temsilcileri ile görüşmeler ışığında hazırlanan bu görüşler, gençlik politikası alanında politika yapıcılara bir destek bilgi kaynağı olma amacı taşımaktadır.

GİRİŞ

GENÇLİK VE BİNYIL KALKINMA HEDEFLERİ

"Sağlıklı bir beden ve zihin, öğrenme isteği, hayalleri gerçekleştirmek için sahip olunan zaman, heyecan, enerji, dinamizm ve umut, yeniliklere uyum kabiliyeti..." S-UN Fonu Gençlik Projesi kapsamında yaptığımız odak grup çalışmalarının genç katılımcıları 'Genç olmak neden iyidir?' sorusunu bu ve benzer cümlelerle yanıtladılar. Benzer şekilde gençlik terimi, yansıttığı dinamizm ve potansiyelle, tüm dünyada kalkınma ve gelişme kavramlarıyla birlikte kullanılıyor. Gençler, toplumlarını geleceğe taşıyacak aktörler olarak değerlendiriliyorlar.

Buna karşın gençlerin karşı karşıya olduğu sorunlar ve ihtiyaçlar da bir o kadar ağır ve çeşitli. Gençler, kalkınmayla ilgili sorunlardan, insani gelişim mahrumiyetlerinden fazlasıyla etkilenen bir grup. Çocukluk ve gençlik döneminde yaşanan mahrumiyetler, genç kadın ve erkeklerin yetişkin bireyler olarak ulaşabilecekleri imkanları da önemli ölçüde belirliyor.

2000 yılından bu yana küresel kalkınma gündemi şekillendirmekte olan Binyıl Kalkınma Hedefleri, gençlerin imkanları ve refah düzeyiyle yakından ilgili. Özellikle kalkınmakta olan ülkelerde genç bireyler toplam nüfusun önemli bir bölümünü oluşturuyorlar. Sağlıklı bireyler olarak gelişimlerini tamamlamaları ve hayatlarını yönlendirebilmeleri için eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlere ulaşmalarının son derece önemli olduğu bir dönemde gençler, genç işçiler; genç göçmenler; kimi zaman eğitim ve istihdam dışında bırakılmış genç anne ve babalar olarak ağır sorumluluklar sırtlanıyorlar, ciddi insani gelişme mahrumiyetleri yaşıyorlar.

Bu nedenle, cinsiyet eşitliğinden yoksullukla mücadele ve çevresel sürdürülebilirliğe, temel eğitimden anne-çocuk sağlığına Binyıl Kalkınma Hedefleri'ne ulaşılması, milyonlarca gencin kendi hayatlarını yönetebilecek şekilde imkanlara ulaşması ve güçlendirilmesiyle yakından ilgili. (Avrupa Gençlik Forumu, 2010)

Bununla birlikte, gençler kalkınma sürecinin sadece faydalanıcısı değil, aynı zamanda değişimin vazgeçilmez

"Gençler ne kadar çabuk fikir beyan etmeye başlarsa o kadar çabuk gelişmeye başlarlar ve ufuklarını genişletebilirler. Gelişim bu şekilde daha hızlı olabilir."

Kenan – Odak grup toplantısı katılımcısı

aktörleri. Kalkınma için kurulması gereken küresel ortaklıkların önemli bir halkasını oluşturan genç kadın ve erkekler, iklim değişikliği mücadelesi örneğinde tanık olduğumuz gibi, küresel kalkınma gündeminin önemli savunucuları. Gençlerin katılımı, Binyıl Kalkınma Hedefleri'ni gerçekleştirmek için ortaya konan çabaların sürdürülebilirliğini sağlamak açısından büyük önem taşıyor.

TÜRKİYE KALKINMA POLİTİKASI İÇİNDE GENÇLER

Tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de gençler ulusal kalkınma ve büyümenin önemli bir unsuru olarak ele alınmalıdır. Türkiye'nin sahip olduğu genç nüfustan kaynaklanan demografik fırsat penceresini doğru kullanabilmesi, ülkenin kalkınma hedeflerine ulaşmasının da ön koşulunu oluşturuyor. (UNDP, 2008)

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin 2007-2013 yıllarını kapsayan 9. Kalkınma Planı, ülkenin sahip olduğu genç nüfusu bir sinerji ve canlılık kaynağı olarak nitelendiriyor. Gençlik konusunu genel olarak gençlik istihdamı temelinde vurgulamakla beraber, gençlerin sosyal uyumuna da kısaca değiniyor.

Plan, giderek hızlanan değişim sürecinin aile ve toplum içi kültürel ve sosyal ilişkilere olumsuz etkisine değiniyor. Bununla beraber, iletişim olanaklarındaki artış ve sivil toplum kuruluşlarının gelişmesi ise, gençlerin kendileri ile ilgili taleplerini ifade edebilmeleri açısından olumlu gelişmeler olarak belirtiliyor. Plan çerçevesinde iç göçe maruz kalan gençlerin karşılaştıkları sorunlar özel olarak ele alınmasa da kırsal alandan kente göçün yarattığı sorunlar kentsel altyapı, yoksulluk ve kültürel hayata katılım temelinde tartışılıyor. Plan, yoğun göç baskısı yaşayan kentlerde sosyal uyuma yönelik çalışmalar yapılmasını ve sosyal altyapı iyileştirmelerini taahhüt ediyor.

Bunların yanı sıra, gençlerin aileleriyle ve toplumla iletişimlerini daha sağlıklı hale getirecek özgüvenlerini geliştirecek, yaşadıkları topluma aidiyet duygusu ve duyarlılıklarını artıracak, karar alma süreçlerine katılımlarını sağlayacak tedbirlerin alınacağı belirtiliyor. (Devlet Planlama Teşkilatı, 2006)

S-UN FONU GENÇLİK PROJESİ'NİN GERİ DÖNÜTLERİ

GENÇLİK KATILIMI

Ancak Türkiye'nin, kalkınma planında gerçekleştirileceği taahhüt edilen tedbirlere öncülük edecek bir gençlik politikası yok. "Türkiye'de Gençlik" konulu Ulusal İnsani Gelişim Raporu'nda da ifade edildiği gibi, insan hakları temelinde kurgulanan, kapsamlı ve katılımcı bir gençlik politikasının oluşturulması, bu konuda gerekli yasal düzenlemelerin yapılması ve gençlerin katılımını sağlayacak yerel ve ulusal yapılanmaların oluşturulması gerekiyor. (UNDP, 2008) Özerk ve bütüncül bir gençlik politikasının eksikliği, gençlerin kendi hayatlarını etkileyen karar alma süreçlerine katılımı konusunda temel bir sorun

"Gençler karar alma süreçlerine katılırsa öncelikle kararlardan şikâyetçi olan gençler susar. Çünkü doğru da yanlış da olsa, kendi fikirlerimizin yönetim düzeyinde tartışılması ve gençlerin sesinin duyurulması imkânı verilirse kafamızdaki soru işaretlerinin çoğu gider ve özgüvenimiz artar."

Gökay – Odak grup toplantısı katılımcısı

oluşturuyor.

A. Gençlik Katılımının Önemi

Gençlerin diğer paydaşlarla eşit olarak ve zaman içinde süreklilik gösterecek şekilde karar alma süreçlerine katılımının sağlanması, tüm dünyadaki gençlik politikalarının temelinde yer alan prensip. Kalkınma ve gelişmeyi 'bireylerin ve toplumların güçlenmesi, daha dolu ve üretken yaşamlar sürebilmeleri ve korunmasızlıklarının azaltılması süreçleri' olarak tanımladığımızda, gençlerin temel paydaşı olduğu bu süreçlerin de katılımı yakından ilgili olduğu ortaya çıkıyor. (UNICEF, 2003)

Katılım aynı zamanda gençlerin birey olarak toplumda var olma, aidiyet ve kimliklerini oluşturma, kendi ihtiyaçlarını belirleyebilme, ihtiyaçlarıyla ilgili haklarını savunabilme ve kendileri için mevcut hak çemberini genişletmelerinin de temel koşullarından biri. (Kurtaran, Nemutlu ve Yentürk, 2006)(Gençlik ve Birleşmiş Milletler, 2007)

Gençlerin katılımı ile kurulacak kuşaklar arası iletişim, toplumun tamamı için fayda sağlayacağı gibi, gençlik katılımı karar alma süreçlerinin daha demokratik ve hak temelli işlenmesini sağlayacak temel bir unsur. (Avrupa Gençlik Forumu, 2004)

B. Katılımın Önündeki Engeller

S-UN Fonu Gençlik Projesi boyunca gençlerin katılımını iki yönlü bir süreç olarak tanımladık. Bu süreç, ilk olarak kurumların ve karar alma süreçlerinin gençleri işleyişlerine dahil edebilecek, onlardan gelecek talepleri dikkate alabilecek ve cevaplayacak yapıda olmasını gerektiriyor. Bununla beraber, gençlerin katılım olanaklarından haberdar olmaları, katılım sağlayabilecek donanım ve elbette özgüvene sahip olmaları gerekiyor.

- Kurumlar gençlere ne kadar açık? Ortak gençlik tanımının ve stratejisinin eksikliği

Beş pilot ilde kurumlarla yaptığımız görüşmeler, kurumların ortak bir gençlik tanımı paylaşmadıklarını ortaya koyuyor. Gözlemlerimiz, kurumların gençlik tanımının hizmet verdikleri gençlik gruplarıyla sınırlı olduğu yönünde. Birkaç örnek vermek gerekirse; 'genç' Milli Eğitim İl Müdürlükleri için öğrencileri, SHÇEK İl Müdürlükleri için devlet korumasındaki 18 yaşın altındaki bireyleri, belediyeler içinse burs ve benzeri hizmetleri götürdükleri grupları içeren sınırlı bir tanım.

Kurumların gençlik tanımlarındaki temel sıkıntının, bu özel gruplarda yer almayan; örneğin eğitim ve istihdam dışında kalan, gençlerin kurumlar açısından 'görünmez' olarak kalması olduğuna inanıyoruz. Bununla beraber, ortak ve kapsayıcı bir gençlik tanımının eksikliği, yereldeki kurumların gençlik alanında ortak strateji geliştirebilmesini ve eylemde bulunabilmesini engelliyor. Elbette Türkiye'nin ulusal bir gençlik politikasına ve koordinasyon ağına sahip olmaması da, yerel düzeydeki kurumları gençlik konusunda harekete geçirebilecek merkezi bir etkinin yokluğunu getiriyor.

"Gençler belli noktalara kadar gelebiliyorlar ancak politikaya etki etmek ve kararlara katılım konusunda tıkaniyorlar. Evet, gençler araştırmıyor, kararlara katılımda isteksiz kalıyor ancak yapmaya çalıştığı bazı şeylerde de önüne setler çıkıyor."

Yusuf Cem – Odak grup toplantısı katılımcısı

Proje kapsamında yaptığımız kurum ziyaretlerinde, kurumların illerdeki gençlerle işbirliğine yatkınlıklarının kurum içindeki bireylerin bakış açısıyla şekillendiğini gözlemledik. Gençlerle işbirliğinde bulunmayı ve onlara kurum adına sorumluluk vermeyi gönülden isteyen kurum yetkilileri ile karşılaştığımız gibi, projenin yarattığı ulusal ve uluslararası ortaklıkların kurum açısından 'itibar sağlayıcı' olarak değerlendirildiği, böylece gençlerle işbirliğinin önünü açtığı örneklerle de şahit olduk. Özellikle Avrupa Birliği fonlarının ülkemizde giderek yaygınlaşmasıyla, kurumların proje deneyimi kazanmak istemeleri de; S-UN Fonu özelinde gençlerle işbirliğine daha açık olmalarında bir etken olarak görülebilir.

Ancak, kurumsal stratejiden çok bireysel bağlantılar temelinde gerçekleşen kurum-gençlik işbirlikleri önemli olumsuzlukları beraberinde taşıyor. Desteklenen hibe projelerinin uygulama süreçlerinde sıkça karşımıza çıkan bir durum, paydaş kurumda gençlerle işbirliği sağlayan yetkilinin değişmesi halinde projelerin uygulamasında gecikmeler ve aksaklıklar yaşanması, birkaç örnekte ise kurum işbirliğinin tamamen ortadan kalkması oldu.

- Gençler katılmaya ne kadar hazır? Bilgi, özgüven ve kapasite eksikliği

Gençlerin kurumlarla işbirliği ve süreçlere katılımı konusuna 'gençlerin tarafından' baktığımızda karşımıza ilk çıkan sorun bilgi eksikliği olarak görünüyor. Konuştuğumuz gençler, gerek ulusal düzeyde kendilerine sunulan imkanlardan, gerekse illerindeki kurumların gençlere sundukları hizmetlerden yeterince haberdar olmadıklarını belirttiler. Bu noktada önemli bir tespit, yukarıda da sözü edilen, kurumların gençlik tanımları dışında kalan 'görünmeyen' gençlerin, eğitim ve gençlik çalışmalarından uzak oldukları ölçüde temel haklarından, kurumların sundukları hizmetlerden ve dahil olabilecekleri süreçlerden haberdar olmadıkları, yani katılım imkanlarının, süreç ve hizmetlerin de gençler açısından 'görünmez' kaldığı yönünde.

Gençlerin bilgiye ulaşmadaki sorunu sunulan imkan ve hizmetlerle sınırlı değil. Odak grup çalışmaları boyunca görüştüğümüz gençler temel vatandaşlık haklarından haberdar olmadıklarını, haklarını aramak için takip etmeleri gereken süreçlere yabancı olduklarını dile getirdiler.

S-UN Fonu ekibi olarak gözlemlediğimiz bir diğer nokta, özellikle gençlik çalışmalarının dışında kalan, proje uygulama deneyimi olmayan, gelir ve eğitim seviyesi düşük gençlerin katılımının sağlanması için bilgilendirme çalışmalarınıyla beraber kapasite geliştirme desteğine ve sağlanacak desteğin sürekli olmasına ihtiyaç olduğu idi. Bunun yapılması içinse, konuyu gündemine alan kurum ve kuruluşların kapasitelerinin artırılması bir başka ihtiyaç olarak karşımıza çıkıyor.

Bilgi ve donanım eksikliğiyle birlikte, gençlerin özgüven eksikliği de süreçlere aktif katılımlarını engelleyen bir diğer faktör. Öte yandan, S-UN Fonu örneğinde, aktarılan hibenin miktarından ve düzenlenen aktivitelerden bağımsız olarak, 'sürece dahil olmanın' gençler için büyük bir dönüşüm yarattığını gözlemledik. Süreç içinde gençlerin geliştirdikleri özgüvenin ve toplumda değişim yaratabileceklerine dair inancın, yürüttüğümüz sürecin en önemli çıktılarının biri olduğuna inanıyoruz.

Farklı illerde gerçekleşen odak grup çalışmalarında, gençler katılımının önündeki bir diğer engeli aynı kelimelerle

"Ben haklarımı bilmiyorum. Dolayısıyla haklarımı bilmeden yapabileceğim bir şey yok. Bu anlamda bilinçlendirilmeden zaten kararlara katılım gibi bir şeyimiz olamaz."

Sedat – Odak grup toplantısı katılımcısı

tanımladılar; 'öğrenilmiş çaresizlik'. Genç kadın ve erkekler, aile ilişkilerinden eğitim sistemine pek çok alanda katılımın olanaksızlığı, siyasetin uzak durulması gereken bir alan olduğu konusunda toplumsal bir algıyla karşılaştıklarını belirttiler. Katılıma ne denli hazır olurlarsa olsunlar, kendi görüşlerini dile getirmenin ve haklarını aramanın nafi bir çaba olduğunun, kendilerinden önceki neslin deneyimleriyle kendilerine aktarıldığından bahsettiler. Bu bağlamda gençlerin katılımının, gençler ve karar alıcılar arasındaki iletişimle ve kurumsal düzenlemelerle sınırlı olmadığını, toplumsal algı ve pratiklerle de önemli ölçüde belirlendiğini görüyoruz.

S-UN Fonu dahilinde yürütülen algı ve davranış değişikliği araştırmasının ilk aşamasında, proje yürütücüsü ya da faydalanıcısı olan 100 genç kadın ve 95 genç erkekle anket yapıldı. (S-UN Fonu Gençlik Projesi, 2009) Ankete katılan gençlerin önemli bir kısmı *'Türkiye'deki gençlerin tarihlerini ve kültürlerini yeterince bilmediği'; 'Gençler arasında amaçsızlık, idealsizlik ve vurdumduymazlığın yaygın olduğu'; 'Gençlerin ahlaki çöküntü içinde olduğu'* yönündeki önermelere katıldıklarını belirttiler¹.

Bununla beraber, katılımcıların önemli bir kısmı *'Toplumun gençlere değer vermediğine'; 'Gençlerin hiçbir toplumsal karar alma sürecine dahil edilmediğine'* ve *'Mevcut eğitim sisteminin gençlerin bağımsız bir kişilik geliştirmesine izin vermediğine'* inandıklarını belirttiler².

Anket bulgularının, yukarıda saydığımız gençlik katılımının iki ön koşulunu - gençlerin katılım için gerekli donanımına sahip olması ile kurumların (ve genel olarak toplumun) gençlik katılımına açık olması- ile ilgili sıkıntıları, gençlik perspektifinden doğruladığını düşünüyoruz.

Bununla beraber, ankete katılan genç kadın ve erkeklerin %75,9'u *'gençlikte'*; % 74,4'ü ise *'bir genç olarak kendilerinde toplumu değiştirme ve yönlendirme gücü bulduklarını'* belirttiler. Genç katılımcıların, toplumu değiştirme ve yönlendirme konusunda kendilerinde gördükleri gücün, gençlik katılımına yönelik bir iradeye ve özgüvene işaret ettiğini sevinerek söyleyebiliriz.

GENÇLİK ÇALIŞMASI

Gençlik politikasının önemli bir ayağını oluşturan gençlik çalışması, gençlik katılımını sağlayıcı vazgeçilmez faktörlerden biri. Gençlik örgütlenmeleri, genç bireylerin aktif vatandaşlar olarak toplumda yer almasını, bilgi ve becerilerinin arttıracak şekilde güçlendirilmesini desteklerken, gençlerin toplum genelinde temsiliyetini ve görünürliğini sağlıyorlar.

S-UN Fonu sürecinde gözlemlerimiz, gençlik çalışmalarına katılım, sivil toplum kuruluşlarına üyelik ve eğitim olanaklarına erişimin (özellikle üniversite öğrencisi olmanın) bilgi, kapasite ve özgüven eksikliğini önemli ölçüde giderdiği yönünde oldu. Bu noktadan hareketle, gençlerin, süreçlere katılımlarını arttıracak şekilde güçlendirilmelerinin yanı sıra; eğitime, gençlik ve sivil toplum çalışmalarının kapsamının geliştirilmesine

"Gençlere imkân verilirse kendilerini ifade edebilir ve politikaları etkileyebilirler. Haklarını sonuna kadar kullanan gençler de var. Gençliğini yaşayamayan ve imkânları kullanamayan gençler de var. Gençlik çalışmalarına katılmayan gençlere ulaşmak dahi bu kararlara etki etmek açısından bir aşamadır."

Ebru – Odak grup toplantısı katılımcısı

¹ Bu üç önermeye "katıldıklarını" belirten gençlerin oranı, sırasıyla, %80,5; %79,3 ve %48,7 olarak gerçekleşti. Gençler, yine sırasıyla %7,7; %18,5 ve %29,2 oranlarıyla ise bu önermelere "katılmadıklarını" ifade ettiler.

² Bu üç önermeye "katıldıklarını" belirten gençlerin oranı, sırasıyla, %41,5'i; %50,8'i, %69,7 olarak gerçekleşti. Bu önermelere katılmama oranları ise, sırasıyla %32,3; %30,8 ve %14,4'te sınırlı kaldı.

verilecek bütüncül desteğin de yerel ve ulusal düzeydeki karar alma süreçlerine katılımı arttıracığına inanıyoruz.

Gençlik çalışmaları sürecinde gençler ve kurumlar arasındaki işbirliği, gençlerin özgüvenlerini arttırdığı gibi, bu toplumsal algıyı değiştirmekte de rol oynuyor. Gençlerin yürüttüğü projelerin önemli ulusal ve uluslararası işbirlikleriyle hayata geçmesi, il düzeyinde ise farklı kurumlarla beraber çalışmayı içermesi, genç kadın ve erkeklerin kendilerini ve yaptıkları işi çevrelerine kabul ettirmelerini ve saygı görmelerini sağlıyor. S-UN Fonu süreciyle gençlik çalışmalarına ilk adımı atan gençler, bu çalışmalarla beraber ailelerinin kendilerine bakışlarında olumlu bir değişim yaşandığını, buna bağlı olarak da sahip oldukları özgürlük alanının genişlediğini belirttiler.

Bu noktadan hareketle, gençlik çalışmalarının toplum genelinde görünürlüğünün artırılmasının, gençlerin katılımına dair kapsamlı farkındalık yaratma ve bilinç artırma çalışmalarının yapılmasının gençlerin karar alma süreçlerinde yer almasına dair toplumsal algıyı değiştirmek için önemli olduğu görülüyor.

Öte yandan, S-UN Fonu benzeri gençlik fonlarının kapsam ve kaynak olarak sınırlı olması, bu pozitif etkileri sınırlayıcı bir etmen. Gençlerin doğrudan erişebilecekleri sürekli kaynakların sağlanması, hem gençlerin katılımını arttırmak, hem de gençlik çalışmalarının boş zaman geçirmeye yönelik geçici bir uğraş olduğu yönündeki toplumsal algıyı kırmak açısından önemli bir ön koşul.

Türkiye’de gençliğe ayrılan fonların kısıtlılığı dikkate alındığında, gençleri yakından ilgilendiren istihdam, ulaşım, barınma ve sosyal koruma gibi alanlardaki politikaların genç odaklı olarak geliştirilmesinin, gençlik özerkliği ve genç bireylerin aktif vatandaşlar olarak toplumda yer alması açısından ne denli önemli olduğu da ortaya çıkıyor. (Avrupa Gençlik Forumu, 2004)

- Gençlik alanında işbirliği

Yine gençlik alanındaki kaynakların kısıtlılığı, buna karşılık Türkiye’nin genç nüfusunun büyüklüğü, bu nüfus içerisindeki genç profillerinin ve ihtiyaçlarının çeşitliliği, gençlik çalışması içerisindeki kurum, kuruluş ve gruplar arasındaki iletişim ve koordinasyonun önemine işaret ediyor.

S-UN Fonu kapsamında gençlik merkezleri ve sivil toplum örgütleri ortaklığında geliştirilen hibe projelerinin, farklı gençlik örgütlenmelerinin güçlü yönlerini birleştirdikleri iyi örnekler yarattığını gördük. Birer kamu kuruluşu olarak gençlik merkezleri imkanı kısıtlı gençlere ulaşma ve kamuda ortaklık yaratma avantajlarını kullanırken, sivil toplum örgütleri ihtiyaca cevap vermeye yönelik esnek yapılanmaları ve özellikle formel olmayan gençlik eğitiminde sahip oldukları deneyim ve kapasite ile çalışmaların içeriğini önemli ölçüde zenginleştirdiler.

“Gençlik için çalışan kurumlarda yer almak önemli. Hem sosyalleşme açısından artı katıyor hem de kurumsal anlamda faaliyette bulunduğunuz için bir nevi tecrübe, çünkü yaş daha azken öğrenmeye daha açıksınız ve kazandığınız tecrübelerle kurumlarla nasıl çalışabileceğiniz ve nasıl muhatap olacağınız konusunda yol kat ediyorsunuz.”

Süleyman – Odak grup toplantısı katılımcısı

Bu noktadan hareketle ulaştığımız sonuç, gençlik

merkezleri, sivil toplum örgütleri, gençlik konseyleri, gençlik kulüpleri gibi farklı örgütlenmeler arasında kurulacak işbirliklerinin, yerel ve ulusal düzeyde gençlik çalışmalarının kapsamını ve verimliliğini arttırmak kadar, genç bireylere kendilerini ait hissettikleri farklı örgütlenmeler içerisinde çalışmalara dahil olma imkanı sağlamak açısından da önemli olduğu idi. Farklı gençlik gruplarının hiyerarşik olmayan bir yapıda ortaklık geliştirme, koordinasyon ve temsil sağlama kapasitelerine kavuşmasının; karar alma süreçlerinin demokratikleşmesiyle ve farklılıkların birlikteliğiyle yakından ilgili olan gençlik katılımı için bir ön koşul olduğu görülüyor.

Türkiye’de daha çok gönüllülük bazında yürütülen gençlik çalışmalarının desteklenmesi için, gençlik çalışanlarının uzmanlaşmasına imkan verecek akademik çalışma alanlarının oluşturulması da önemli bir faktör olarak karşımıza çıkıyor. Akademik anlamdaki gençlik araştırmalarının desteklenmesi ise, gerek gençlik çalışmalarının niteliğini geliştirmek; gerekse bu çalışmaların cevap vermeye çalıştığı ihtiyaçları doğru olarak belirlemek açısından büyük önem taşıyor.

- Farklı dezavantajlı grupların katılımı için yerel stratejiler geliştirme

S-UN Fonu başvuru sürecinde, iç göçten etkilenmiş genç kadın ve erkeklere ulaşmak için çeşitli yollar denedik. İl bazında belediyelerden ya da sosyal güvenlik kurumlarından aldığımız bilgilerin yanı sıra, yoğun göç alan ilçelerdeki kurumlarla ve muhtarlıklarla yaptığımız çalışmaların hedef grubu yakalamak açısından fayda verdiğini gördük.

S-UN Fonu’nun ana hedef kitlesi ‘Kırsal alandan kentlere göç eden ve yaşadıkları yoksunluklara bağlı olarak sosyal uyum sorunu yaşayan gençler’ olarak özelleştirilmiş olsa da, yerele indikçe karşımıza çıkan bir bulgu, hedef grubumuzdaki genç profiline taşıdığı çeşitlilik oldu.

Konya’ya göç edip tarımla uğraşan ailedeki genç ile Muğla’ya turizm sezonunda çalışmak için gelen gencin; Kocaeli’ye üniversite okumak için eğitim göçüyle gelen genç ile bu kente ülkenin doğusundan gelip sanayi tesislerinde vasıfsız işçi olarak çalışan gencin çok farklı kültürel, sosyal ve ekonomik özellikler taşıdığını gördük. Buna bağlı olarak, gençlerin yaşadıkları kente aidiyet ve sosyal uyum konusundaki deneyimleri de farklılık gösteriyordu.

S-UN Fonu örneğinde, daha üst eğitim ve gelir seviyesindeki genç kadın ve erkeklerin projeye katılımı dengeli oranlarda gerçekleşirken, hedef grubumuzun eğitim ve gelir seviyesi azaldıkça genç kadınların giderek sürecin dışında kaldıklarını gözlemledik.

Bu noktadan hareketle, gençlerin katılımının sağlanması için saydığımız iki unsurun –kurumların katılıma açık yapıda olması ve gençlerin katılmaya hazır olması- yanı sıra, farklı dezavantajlar yaşayan gençlere -özellikle genç kadınlara- ulaşma ve katılımlarını sağlama konusunda yerel olarak belirlenecek stratejilerin geliştirilmesine ihtiyaç olduğu görülüyor. Özellikle gençlerin sosyal uyumla ilgili deneyimlerindeki çeşitlilik, bu alanda geliştirilecek ulusal stratejilerin, yerelde yapılacak katılımcı ihtiyaç belirleme çalışmalarıyla desteklenmesinin önemine işaret ediyor.

- Sosyal uyum için ortak gençlik alanları ve genç

“Kendi gencimize yönelik bizim şartlarımızı gözetenek politika oluşturulmalı. Tüm gençlerde bir potansiyel oluşturulursa çalışma gerçekleşebilir. Türkiye uçurumları olan bir ülke Hakkari’deki genç ile İzmir’deki gencin sorunları bir değil. Çalışma yürütülürken bu dikkate alınmalı.”

Emre – Odak grup toplantısı katılımcısı

hareketliliğinin desteklenmesi

S-UN Fonu kapsamında gençlerle yaptığımız görüşmelerde de kurumların gençlik tanımlarında gözlemlediğimize benzer, sınırlı bir gençlik algısıyla karşılaştık. Görüştüğümüz gençlerin 'gençlik' tanımı, kendi dahil oldukları sosyoekonomik ve kültürel gruplarla sınırlı kaldı.

Kurumlarla gençlerin bakış açılarının farklılık gösterdiği bir nokta ise gençlik grupları arasında ayrışma ve çatışma konusuydu. Pilot illerde görüştüğümüz kurumlar, gençlik içinde ayrışma ve çatışma olmadığını vurguladılar. Öte yandan görüştüğümüz gençler bu sorunları yaşadıklarını belirttiler.

Bu doğrultuda, illerde farklı sosyal ve kültürel gruplardan gelen gençlerin biraraya gelebilecekleri ve farklılıklarıyla beraber sosyalleşebilecekleri mekanların yaratılması ve gençlerin hareketliliğinin yerel düzeyde teşvik edilmesi, hem sınırlı gençlik algısını kırmak, hem de gençlik grupları arasında diyalog ve hoşgörünün güçlendirilmesini sağlayacak açısından önemli bir nokta olarak karşımıza çıkıyor.

SONUÇ

Uygulama süresi ve alanı sınırlı olsa da, S-UN Fonu Gençlik Projesi gençlerin katılımı konusunda deneyim kazandığımız bir süreç oldu.

S-UN Fonu kapsamında desteklenen hibe projeleri, farklı gençlik gruplarının bir araya gelmesi, gençlik-kurum işbirliklerinin sağlanması, gençlik istihdamı, gençlerin yaşadıkları kentle kurdukları iletişimin geliştirilmesi ve gençlik çalışmalarının kapsamının arttırılması konularında öğretici ve faydalı örnekler oluşturdu. Bütün bunların yanı sıra, S-UN Fonu Gençlik Projesi deneyiminin, yüzlerce genç katılımcı açısından önemli bir öğrenme, deneyim ve özgüven kazanma sürecine dönüştüğünü görme şansımız oldu. Bu sürecin, gençlik çalışması dışında kalan, sosyal ve ekonomik dezavantajlar yaşayan gençlere ulaştığımız ölçüde değer kazandığını düşünüyoruz.

Süreç boyunca, gerek UNDP ve Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'nca desteklenen önceki çalışma ve araştırmalarda karşılaşılan, gerekse gençlik alanında çalışan farklı kurum, kuruluş ve akademisyenler tarafından vurgulanan gençlik sorunlarını yerelde doğrudan gözlemeleme şansı bulduk. Pilot illerde görüşme ve birlikte çalışma şansı yakaladığımız genç kadın ve erkekler, bu raporda aktarılmaya çalışılan politika önerilerine büyük katkı verdiler.

Edinilen deneyimler ışığında, raporda tartışılan, gençlik katılımı ve gençlik politikasıyla ilgili ihtiyaç ve önerileri kısaca özetleyebiliriz:

- Türkiye'nin katılımcı ve kapsayıcı bir gençlik politikası oluşturması, ilgili yasal mevzuatı geliştirmesi ve gençlik katılım mekanizmalarını belirlemesi, ulusal seviyedeki acil sorun olarak karşımıza çıkmaya devam ediyor.
- Yerel düzeyde ise, kurumların gençlik alanında

"Gençler ve toplum arasında hiyerarşi kırılmalı ve tecrübeli tecrübesiz ayırımına saplanıp başkalarının fikirleri görmemezlikten gelinmemeli".

Serkan – Odak grup toplantısı katılımcısı

işbirliği yapmasını sağlayabilecek mekanizmaların oluşturulması ve gençlerin dahil edilmesinin kişisel bakış açılarıyla değil kurumsal stratejilerle desteklenmesi gerekiyor. Yerel seviyede kurulacak bu mekanizmaların sadece çeşitli kurumların hizmetlerinden faydalanan gençleri değil, tüm genç bireyleri kapsamı ve dezavantajlı gençlerin katılımını sağlamak için özel önlemler geliştirilmesi önemli bir ihtiyaç.

- Gençlerin temel vatandaşlık hakları, yerel ve ulusal düzeylerdeki karar alma süreçlerinin işleyişi ve kendilerine sunulan imkan ve hizmetler konusunda bilgilendirilmelerine, gerekli katılım ve liderlik kapasitesine sahip olacak şekilde desteklenmelerine ihtiyaç var.
- Gençlerin katılımına dair olumsuz algıları yok etmeye ve gençlerin karar alma süreçlerine dahil olmasını teşvik etmeye yönelik farkındalık yaratma çalışmaları, sadece genç bireyleri ve karar alıcıları değil, tüm toplumu hedefleyerek uygulanmalı.
- Gençlik çalışmalarının kapsamının ve gençlerin doğrudan erişebilecekleri kaynakların artırılması ve sürekli hale getirilmesi önemli bir ihtiyaç oluşturuyor. Gençlik çalışmalarının, gençlik örgütleri arasında koordinasyon ve işbirliği becerisini arttıracak şekilde desteklenmesi, farklı örgütlerin demokratik bir yapıda temsiliyetinin sağlanması gerekiyor.
- Gençlik araştırmalarının desteklenmesine, gençlik çalışmasıyla ilgili akademik alanlarının yaratılarak gençlik çalışanlarına uzmanlaşma ve beceri kazanma imkanları sağlanmasına ihtiyaç var.
- Gençlik çalışma ve araştırmalarının yanı sıra, eğitim, istihdam, sosyal koruma, ulaşım, barınma ve çatışmaları önleme gibi konularda bütüncül politika geliştirilme desteğinin sağlanması gerekiyor.
- Ulusal ve yerel düzeyde yapılacak her türlü çalışmada dezavantajlı gençlerin, özellikle genç kadınların, ihtiyaçlarının belirlenmesi ve giderilmesi önemli bir nokta. Süreçlere katılım konusunda 'dezavantajlı' olarak tabir ettiğimiz gençlerinse homojen bir grup oluşturmaktan ziyade, oldukça farklı profillerde bireyleri içerdiği gözden kaçırılmamalı. Bu çeşitlilik göz önüne alındığında, gençlerin katılımıyla ilgili politikaların, yerel olarak belirlenecek stratejilere alan bırakması önemli bir ihtiyaç olarak görülüyor.
- Farklı gruplara verilecek kapasite geliştirme desteğinin yanı sıra, bu gruplardan gençleri bir araya getirmeye yönelik ortak gençlik alanlarının yaratılmasının ve yerel düzeyde gençlik hareketliliğinin sağlanmasının, gençler arasındaki çatışmaları azaltıcı, saygı, diyalog ve işbirliğini arttırıcı etki yapacağı görülüyor. Bu önlemler, aynı zamanda iç göçten etkilenen bireylerin yaşadıkları kentlere aidiyet duygusu geliştirmeleri açısından da

"Gençler, örneğin eğitim politikasına katılabilirler gelişme şansı bulacaklar, daha aktif vatandaşlar olacaklar. Sürekli olarak bu sürecin içerisinde yer alan kişi enerjisini tüm topluma yayacaktır."

Zeren – Odak grup toplantısı katılımcısı

oldukça önemli.

- Bütün bu yukarıdaki konuları içeren önlemlerin geliştirilip uygulanması için, farklı gruplardaki genç kadın ve erkeklerin karşı karşıya buldukları zorlukların anlaşılmasına, ulusal ve yerle düzeylerde insan kaynaklarının ve kurumsal kapasitenin oluşturulmasına, liderlik ve siyasi iradeye ihtiyaç var. Bunların sağlanabilmesi içinse, ulusal ve yerel kurum temsilcilerinin farklı gruplardan gençlerle onları anlamaya yönelik diyalog kurması kilit unsurlardan biri olarak karşımıza çıkıyor.

REFERANSLAR

- Avrupa Gençlik Forumu. 2004. 'Gençlik Özerkliği Üzerine Politika Belgesi'
- Avrupa Gençlik Forumu. 2010. 'Position Paper on the Millennium Development Goals' (Binyıl Kalkınma Hedefleri Durum Raporu)
- Devlet Planlama Teşkilatı. 2006. 'Dokuzuncu Kalkınma Planı; 2007-2013'. Ankara.
- Gençlik ve Birleşmiş Milletler. 2007. '11 Indicators of a National Youth Policy' (Ulusal Gençlik Politikasının 11 Göstergesi).
- Kurtaran, Y. Nemutlu, G. ve Yentürk, N. 2008. 'Gençler Hakkında, Gençlik İçin, Gençlerle'. *Türkiye'de Gençlik Çalışması ve Politikaları Kitabı*. Bilgi Yayınları. İstanbul.
- Nemutlu, G. ve Kurtaran, Y. 2008. 'Gençlik Çalışmaları Temelinde Gençlik Politikaları Önerileri'. *Türkiye'de Gençlik Çalışması ve Politikaları Kitabı*. Bilgi Yayınları. İstanbul.
- S-UN Fonu Gençlik Projesi. 2009. 'Gençlik Algı ve Davranış Değişikliği Araştırması – ön rapor'
- UNDP. 2008. 'İnsani Gelişme Raporu-Türkiye 2008: Türkiye'de Gençlik'. Ankara.
- UNICEF. 2003. 'Children and Young People: Participating in Decision-Making – A Call for Action' (Çocuklar ve Gençler: Karar alma Süreçlerine Katılım – Eylem Çağrısı)
- Yentürk, N. 2008. 'Gençlerin Yaşamlarını Çevreleyen Alanlarda Gençlik Politikaları Önerileri'. *Türkiye'de Gençlik Çalışması ve Politikaları Kitabı*. Bilgi Yayınları. İstanbul.